

TEMA DEL DIA

ART ■ El retaule de la Santíssima Trinitat de la Seu de Manresa no és del manresà Gabriel Guàrdia, com va descobrir el 2008 Francesc Xavier Altés, i tampoc no és de l'autor manresà un panell que la prestigiosa casa Christie's subhastarà demà al migdia a la sala que té a Rockefeller Plaza, a Nova York, i que a la fitxa atribueix al pintor manresà, actiu entre 1482 i 1501. Ho han confirmat experts en la matèria. Els de Christie's van amb els papers mullats

Christie's subhasta un retaule que atribueix erròniament al manresà Gabriel Guàrdia

► Experts en la matèria situen el pintor d'origen navarrès Joan Gascó com l'autor de l'obra, valorada a partir de 100.000 dòlars

GEMMA CAMPS | MANRESA

■ Els més grans no són infal·libles. No ho és la prestigiosa casa de subhastes Christie's, la més antiga i important del món. Demà, a les 2 del migdia, hora local, a la seva seu de Rockefeller Plaza, a Nova York, subhastarà en un lot integrat per 150 obres d'art un panell del segle XVI propietat d'una col·lecció privada canadenca que en la fitxa tècnica atribueix per error al pintor manresà Gabriel Guàrdia. El preu estimat és a partir de 100.000 dòlars (88.000 euros).

No només és incorrecta aquesta atribució. En la descripció de la peça parla de les seves similituds amb una altra obra de Guàrdia que... tampoc no és d'ell. Es refereix al retaule de la Santíssima Trinitat que hi ha a la Seu de Manresa, que el monjo de Montserrat Francesc Xavier Altés, traspasat el 2014, va descobrir el 2008 que havia fet un altre autor, el barceloní Antoni Marquès.

En la fitxa de la peça, Christie's inclou en forma d'un annex que passa força desapercbut un avís en la direcció correcta per a possibles licitadors en la subhasta. Hi diu que el doctor Santiago Alcolea ha fet saber a la casa de subhastes que aquesta pintura és de Joan Gascó. Consultat telefònicament per **Regió7**, Alcolea, que és el director de la Fundació Institut Amatller d'Art Hispànic, explica que la descoberta la va fer els anys noranta «mirant altres obres de Gascó» i comparant-les amb la peça atribuïda a Guàrdia, si bé és una troballa que no ha estat publicada. També aporta informació que no apareix a la fitxa de Christie's sobre l'estada de la peça a la galeria Fischer de Zuric, on s'hauria subhastat entre el 23 i el 26 d'agost del 1939. L'any 1983 es va tornar a subhastar provinent d'una col·lecció privada de Milà, i el 1997 d'una de Madrid. En el primer cas, a la galeria Berkowitsch, i en el segon a Sotheby's, ambdues a Madrid.

El pes de Chandler R. Post

Malgrat tenir en compte l'apunt d'Alcolea, la famosa casa de subhastes continua donant per bona l'autoria de Guàrdia. Consultat per aquest diari sobre aquesta atribució, Rafael Cornudella, que és professor d'Història de l'Art de la UAB, comenta que ell està d'acord amb la valoració d'Alcolea. Explica que «els antiquaris utilitzen sovint l'opinió de l'historiador de l'art nord-americà Chandler R. Post, l'autor de la monumental *A History of Spanish Painting*, sense contrastar aquesta opinió, com caldria, amb la historiografia més recent.

Un gegant amb dotze sales a tot el món

La casa de subhastes Christie's, fundada el 1766 per James Christie a Londres, es presenta com la més antiga del món. Ofereix unes 350 audiències anuals en més de 80 categories. Els preus van dels 200 dòlars als 100 milions. Té presència al món amb 54 oficines en 32 ciutats i amb 12 sales de subhastes repartides per Londres, Nova York, París, Ginebra, Milà, Amsterdam, Dubai, Zuric, Hong Kong, Xangai i Mumbai. L'any passat, el quadre «Les Femmes d'Alger» de Pablo Picasso, que es va vendre per 179,4 milions de dòlars (160 milions d'euros, aproximadament), va batre un rècord al mercat de l'art i es va convertir en el quadre més car mai subhastat. Juntament amb Sotheby's, controlen el 42% del mercat mundial de subhastes d'art.

Aquest és el cas de la fitxa que ofereix Christie's. Tanmateix, haurien fet bé de donar més crèdit a l'opinió, que esmenten, de Santiago Alcolea, que ja fa anys va proposar que aquesta obra devia ser de Joan Gascó i no del pintor del retaule de la Santíssima Trinitat de la Seu de Manresa, aleshores identificat com Gabriel Guàrdia. I afegeix que «una altra prova de la manca de coneixements específics sobre la pintura catalana és el fet que el redactor de la fitxa de Christie's ignori l'aportació que fa pocs anys va fer Francesc Xavier Altés, documentant el retaule de Manresa com una obra d'Antoni Marquès perquè el primer contracte amb Guàrdia [del 1501] va quedar sense efecte i la factura del retaule es va tornar a contractar amb Antoni Marquès» l'any 1506.

Sobre aquesta interessant descoberta que esmenta Cornudella, **Regió7** en va oferir un ampli reportatge en l'edició del 16 de gener del 2009, en la qual es mostrava la documentació que guarda l'Arxiu Comarcal de Manresa que va permetre a Altés arribar-hi. La mala notícia va ser que, amb el canvi d'autoria, Guàrdia quedava pràcticament despullat d'obra i que la Seu, en concret, quedava sense cap retaule signat per un autor manresà. Tal com explicava Altés en el seu article sobre la descoberta, la producció barcelonina del retaule de la Santíssima Trinitat «converteix en exclusivament barceloní el conjunt de pintura gòtica actualment conservat a la Seu de Manresa».

El president global de Christie's, Jussi Pylkkaenen, en la subhasta d'un quadre de Picasso a Nova York, el 2015

CHRISTIE'S CALENDAR BUYING SELLING DEPARTMENTS NEWS & VIEWS ABOUT US MY CHRISTIE'S

UPCOMING AUCTIONS OLD MASTERS: PART II

OLD MASTERS: PART II
SALE 11936 | SALE INFO
New York, Rockefeller Plaza
14 April 2016

ADD TO CALENDAR GALLERY GUIDE SHARE

The continuation of the Part I sale will offer property from the collection of Walter and Nancy Liedtke, and a strong selection of Italian, French, early Netherlandish and Dutch Golden Age works. With more than 150 lots, estimates range from \$1,000 to \$200,000.

BROWSE SALE
GRID LIST
E-CATALOGUE
BUY CATALOGUE
PARTICIPATE
FOLLOW
BID WITH CHRISTIE'S LIVE™

GABRIEL GUARDIA (ACTIVE MANRESA 1482-1501)
GOD THE FATHER SURROUNDED BY THE CELESTIAL HIERARCHY

SHARE PRINT EMAIL

Estimate (Set Currency)
\$100,000 – \$200,000

SAVE AS INTEREST
FOLLOW
PLACE BID

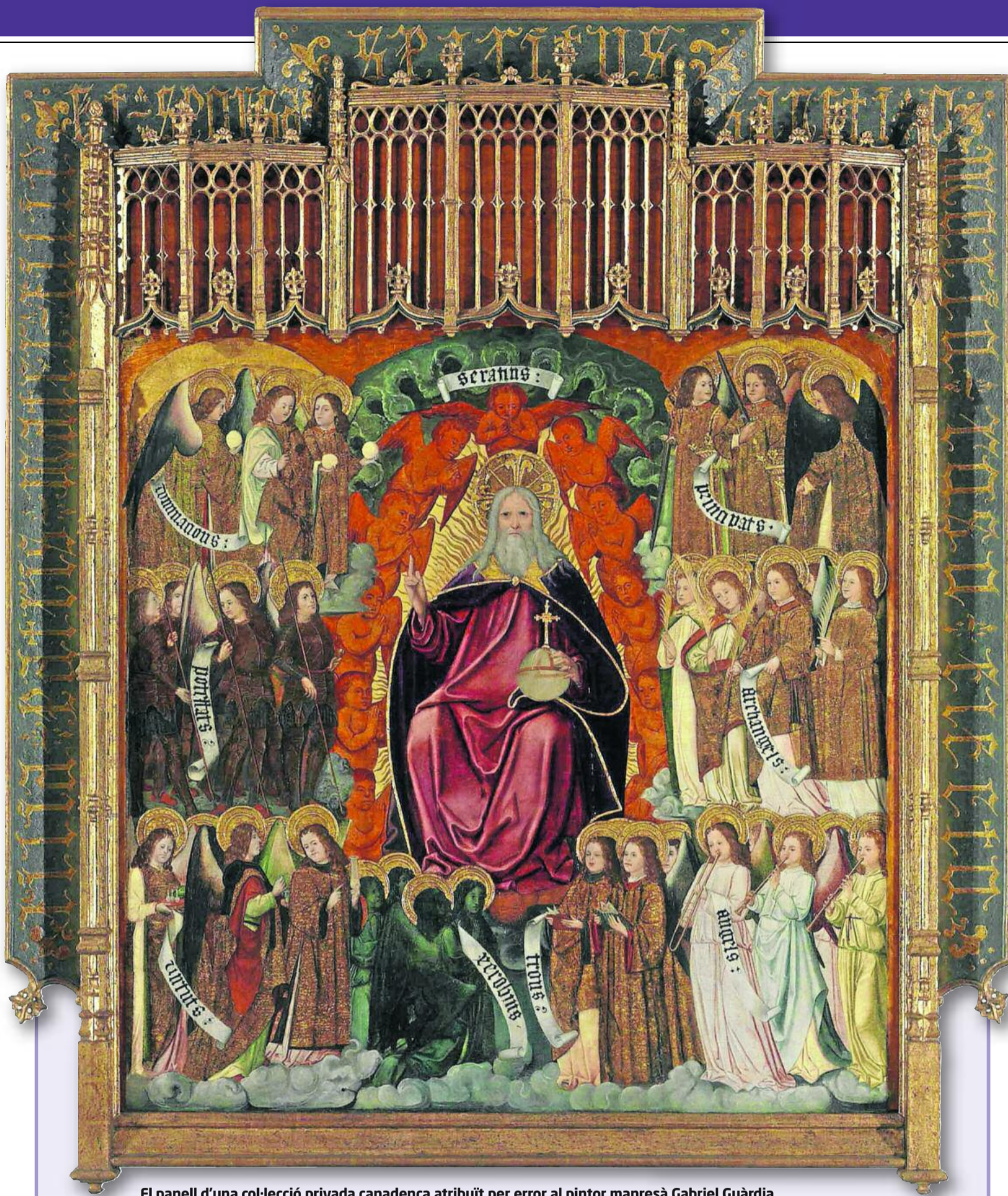
Sale Information
SALE 11936 —
OLD MASTERS: PART II
14 April 2016
New York, Rockefeller Plaza

Contact The Department
BUY CATALOGUE

OVERVIEW LOT NOTES FEATURES

Informació que consta a la web de Christie's de la subhasta. En primer terme, la fitxa de la peça atribuïda a Guàrdia i, en segon, el catàleg en el qual s'inclou, «Old Masters: Part II»

El panell d'una col·lecció privada canadenca atribuït per error al pintor manresà Gabriel Guàrdia

Déu pare envoltat per la jerarquia celestial (136,5x133 cm)

- ▶ Autor: Gabriel Guàrdia (actiu Manresa 1482-1501)
- ▶ Tècnica: trempa, oli i or al panell
- ▶ Preu estimat: 100.000-200.000 dòlars

EL QUE DIU LA FITXA

▶ La descripció diu: «Aquest panell majestuós era probablement l'element central d'un gran políptic [retaula format per més de tres compartiments, articulats de manera que es puguin tancar sobre el plafó central] d'una església a Catalunya. (...) En una adoració perpètua del Senyor, el conjunt representa la més alta jerarquia dels àngels segons una tradició codificada en un text del segle cinquè coneguda com *De Hierarchia Celesti*. Els sis cors d'àngels restants (...) s'identifiquen mitjançant banderoles inscrites amb els seus noms en català. (...)». «Com observa Chandler R. Post, les inscripcions del

panell (...) reflecteixen el seu origen català. Déu pare té una gran semblança amb la figura anàloga de l'única obra documentada de Gabriel Guàrdia, el retaule de la Trinitat, pintat el 1501 per a la Col·legiata Basílica de Santa Maria a Manresa. A més de la seva estricta frontalitat, totes dues figures comparteixen la mateixa expressió solemne i fisonomies pràcticament idèntiques. Altres paral·lelismes poden trobar-se entre diversos dels àngels i altres figures de l'artista, com l'arcàngel que subjecta la banderola, que està estretament relacionat amb el Sant Joan i la Santa Caterina del tríptic de la Crucifixió a la catedral de Barcelona». «El contracte per al retaule de Manresa identifica Gabriel Guàrdia com un ciutadà d'aquesta ciutat, però especifica que vivia a Vich [Vic]. Afinitats estilístiques amb l'obra del pintor català Jaume Huguet (c. 1415-1492) han portat alguns investigadors a suggerir que Guàrdia podria haver estat el seu alumne, tot i que la possibilitat que fos un mestre independent, que es va inspirar en l'obra d'Huguet, també ha de ser considerada (...)»

El retaule de la Santíssima Trinitat que hi ha a la Seu, d'Antoni Marquès

En la descripció de la peça parla de les seves similituds amb una altra obra de Gabriel Guàrdia que... tampoc no és d'ell

Malgrat els dubtes al voltant de l'autoria de l'obra, de cara a possibles compradors té més valor atribuir-la a un autor

La manresana Anna Orriols, que és professora d'Història de l'Art Medieval a la UAB, insisteix en l'argumentació de Cornudella. Fa notar que en la literatura que esmenta la fitxa del retaule hi ha un llibre, *Pintura gòtica catalana*, de J. Gudiol i S. Alcolea, «on no donen pas aquesta peça com una obra de Guàrdia. En concret, comenten que «resulta pràcticament impossible d'establir relacions determinants entre la pintura que ens ocupa i les obres conegudes dels distints pintors actius en territoris catalanoparlants durant la segona meitat del segle XV; en realitat les seves característiques generals no responen concretament a cap dels focus pictòrics coneguts».

Com el seu col·lega, Orriols és de l'opinió que la casa de subhastes ha preferit fer cas a Post, «una autoritat de la pintura hispànica, americana, que va escriure a partir del 1930 sobre el tema». Potser perquè, malgrat els dubtes més que evidents que hi ha al voltant de l'autoria de l'obra, de cara a possibles compradors té més valor atribuir-la a un autor, oimés si aquest encara és considera de la responsable d'un retaule de la importància del de la Santíssima Trinitat.

Descartats Guàrdia i Marquès

Cornudella fa memòria que «quan vaig publicar un article sobre la pintura del segle XVI al Museu Episcopal de Vic [que, per cert, guarda una part del retaule de la Seu, la figura del Crist de la Pietat de la predel·la] vaig aprofitar l'avinentesa per revisar el catàleg complet dels Gascó, la nissaga iniciada per Joan Gascó, un pintor d'origen navarrès que es va instal·lar a Vic, on els seus fills van continuar el taller. En aquella ocasió, però, vaig passar per alt la peça que ara surt a la venda, tot i que Santiago Alcolea ja havia deixat constància de la seva opinió en documentar les fotografies d'aquesta obra que té l'Institut Amatller d'Art Hispànic. Com que després no he tornat a publicar sobre els Gascó, no he fet pública la meua opinió, que coincideix amb la de Santiago Alcolea». Dit això, apunta que «mantinc una reserva prudent perquè no he vist directament l'obra i només puc valorar les fotografies. En tot cas, crec que cal descartar l'atribució a Antoni Marquès (abans Gabriel Guàrdia) i, en canvi, s'ha de valorar seriosament la possibilitat que es tracti d'una obra de Joan Gascó. Es tracta segurament d'una de les seves obres més primitives, dels seus primers anys a Catalunya, ja que té encara un sabor clarament quatercentista. D'una cronologia pròxima als Profetes procedents del Retaule de Sant Esteve de Granollers (MNAC) o al Retaule de Sant Joan de Fàbregues (Museu Episcopal de Vic)».